

PRO ARTE — PRO URBE 1972

Szép hagyománnyá vált, hogy Budapest felszabadulásának évfordulóján a főváros aranyérmével tüntetik ki azokat, akik tevékenyen és eredményesen dolgoztak a város fejlesztéséért, korszerűsítéséért.

Aranyérmet kapott a pedagógus, aki gyermekeinket neveli, az építész, aki a várost formálja, az orvos, aki egészségünk felett őrködik, s a szocialista brigádvezető, akinek olyan sokat köszönhet az újjáépítés. A Pro Arte aranyéremmel pedig a festőt tüntették ki, akinek keze alatt egy új generáció nevelkedett.

A festőművész

Négy évtizedes alkotói munkásságáért, pedagógiai tevékenységéért Pro Arte aranyéremmel tüntették ki a Magyar Képzőművészeti Egyetem főigazgatóját, Domanovszky Endre Kossuth- és Munkácsy-díjas festőművészt, a Magyar Népköztársaság Kiváló Művészt.

Művészgenerációk nőttek fel a keze alatt, országshozta megtalálható monumentális alkotásai generációkat vittek közel a művészet megismeréséhez, szeretetéhez. Alkotóként is kiváló pedagógusnak, pedagógusként is kiváló alkotónak szól az elismerés. Az aranyérem egy rendkívül gazdag, humánus tartalommal átitatott életművet fémjelez. Mert Domanovszky Endre nagyszabású, nagyszerű művei az emberi szépségről, a munka értelméről szólnak, a rend és a tiszta arányok valóságát hirdetik. Mindenkinél. Tanítanak és gyönyörködtetnek, életünk, hétköznapjaink részeivé váltak, hiszen a legszebb, legmonumentálisabb alkotások közösségi helyiségeket díszite-

nek: nagyüzem bejáratát, egyetemet, vasútállomást, tudományos intézetet, szállodát.

Dús lombú, terebélyes fához hasonló Domanovszky munkássága; mélyen húzódó gyökereitől a legkisebb levélig egyazon teremtő folyamat hozta létre. Festményein és grafikáin, gobelinjein és freskóin egy akarat munkál: megmutatni a világ valóságát, érzelmekből és értelemről összetevődő egységét s benne magát az embert.

Pedagógusi pályáját is ugyanezek az elvek, az emberbe vetett hit és az emberformálás szigorúsága vezérli. Tehetséges, nagyot és merészet akaró, szándékaikért keményen küzdeni tudó művészek kerültek ki a keze alól, s talán az sem véletlen, hogy irányítása alatt kapott egyetemi rangot a nagy múltú művészeti főiskola. A Pro Arte aranyéremmel most a város adózik fiának, nagyívű, művészi és humánus tartalmában kiteljesedő életpálya méltó elismeréseként.

(sárvári)

A várostervező

Dr. Reischl Antal, a Budapesti Műszaki Egyetem tanácsvezető tanára, a fővárosi tanács vb. tagja az építészeti feladatokról tesz vallomást:

— Az építész minden korban az emberről való gondoskodást is kifejezi: születésétől haláláig épített terekben él az ember. Különösen napjainkban, amikor a föld lakosságának szaporodása folytán egyre nagyobb területek népesülnek be, s már a természeti területeket is „művi térként” védjük. Csak úgy lehet jó építész valaki, ha ismeri, kutatja a társadalom mai és holnapi igényeit. Régen az építész könnyebben követhette a társadalom fejlődését, ma ez a fejlődés olyan gyors, hogy az építésznek bizonyos előrebecsléssel kell élnie. Az építész befolyásolhatja a fejlődést úgy, hogy új lehetőségeket tár fel, új megoldásokat keres és alkalmaz.

— Budapest történetében minőségi ugrást jelentő időszak tanúi vagyunk. A háborúban elpusztult középületek, hidak helyreállítása 1956-ig nagyjából befejeződött. Amit azóta építünk, teljesen a mi alkotásaink. Az új utak, a külső új Nagykörút, a Duna-part további kiépítése, városrészek — Óbuda, Csepel, Budafok, Pesterzsébet, Angyalföld, Rákospalota — teljes újjáépítése folyik. A főváros, megőrizve történeti emlékeit, most válik maivá. Ezt a dinamikus időszakot érzik a lakosság is. Igénye gyorsabban növekszik, mint a gazdasági lehetőségek. Ez jó is: a gazdasági fejlődés húzóereje.

— Arra neveljük a hallgatókat is, hogy a társadalmi ügyekkel, a társadalmi fejlődés irányával foglalkozzanak. Felhasználjuk a szociológiát, szociográfiát, demográfiát, statisztikát. A kelenföldi lakótelep lakásvizsgálatában diákjaink is részt vettek és más vizsgálatok

végzésére is alkalmuk volt. Felmerült akkor a lehetőség, hogy más oldalról is kaphatunk segítséget. Ekkor kerültem kapcsolatba a népfronttal, a várospolitikával. A kelenföldi lakótelepen már a népfronttal közös vitanapot tartottunk az ottlakók, a beruházó, a tervező és kivitelező vállalat részvételével. A lakók elmondták észrevételeiket, például azt, hogy túlságosan kicsik a „kiszolgáló” helyiségek. A hallgatókkal több budapesti feladatot végeztem. A Belváros üzletközpontjára vonatkozó országos tervpályázatot megnyertük. Visszatérve a lakásépítésre, a hallgatókat megtanítjuk a legújabb házigyári technológiák ismeretére, de olyan technológiájú épületeket is terveztünk velük, amilyenekre csak 1980—85-ben lesz majd szükség.

— A lakásépítés most már egyre inkább felveti a minőségi kérdéseket is. A főváros lakosainak száma már nem növekszik olyan mértékben, mint eddig. Már most vigyáznunk kell, milyen lakásokat építünk. A túlságosan kicsire lecsökkent lakásterület gátolja lehetőségeinket. 1985-ben feltehetően sokkal több nagy lakásra lesz szükség, igény, mint most. Építünk olyan kétszobás lakásokat, hogy idővel két ilyen lakásból egy nagyobb alakíthassunk ki. A mostani házigyári termékek nem alkalmasak erre, de nincs akadály annak, hogy olyan falakat építsünk, amelyeken a majdani ajtóknak kihagyott helyeket könnyűbetonnal töltenék ki. Ez idővel eltávolítható. Így bárki megvásárolhatja majd szomszédja lakását, vagy egyik szobáját és ezzel megnövelheti a magáét, a család szaporodásának megfelelő mértékben. „Elméletemmel” foglalkoznak az illetékesek.

(tóth)

A kórházi főorvos

A századfordulón született és 52 esztendeje dolgozik a János-kórházban dr. Noszkay Aurél Állami-díjas főorvos. A Pro Urbe aranyérem átnyújtásakor elhangzott indoklás egy mondata: „Nagy eredményeket ért el az urológus szakorvosképzésben és jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a magyarárvostudomány ezen a területen is komoly sikereket érjen el”.

Amikor meglátogatom munkahelyén, a János-kórházban, arra gondolok, itt minden kö, minden pad, minden fa ismeri. Az utca, a környék, egész Buda. Ötvenkét évig minden nap feltűnt alakja, érkezett fiatalon, dús hajjal, magabiz-

tosan, tele energiával 1918-ban először.

— Medikusként kerültem a János-kórházba — emlékezik. — Ott laktam a közelben, a Városmajor utcában. Már korán elindultam mégis, mert nagyon szerettem a munkámat, hivatásomat. 1923-ban doktoráltam, Granasztói Pál apja volt a főorvosom, ő küldött egy kis időre mütótanfolyamra, amikor visszakerültem, ismét csak a János-kórházba gyógyítottam a betegeket. Ott lettem segédorvos, adjunktus, majd főorvos, ott szerzem meg a kandidaturát, ott kaptam meg az Állami-díjat. Mondhatom: ez a kórház az életem.

Hetvenkét esztendő, ezüstösen csillog a haja, válla kissé előrebillen, de a szeme, a tekintete a régi, tele érdeklődéssel minden iránt, ami összefügg a munkájával és a várossal. Eleinte csak a kórház ismerte, a kis tér a kórház előtt, aztán az utca, Buda, az egész város, ma már az egész ország. Tagja volt hosszú ideig az Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetének, és 12 évig az Orvos-Egészségügyi Szakszervezeti bizottság elnöke. 1958 óta országgyűlési képviselő. Tagja a Hazafias Népfront budapesti bizottságának, s elnöke a Budai Társadalmi Bizottságnak.

Közvetlen, segítőkész, akit imádnak a betegek, s azt mondják, hogy a hangjától, a tekintetétől is meggyógyulnak. A fiatalok úgy hívják, „Aurél bácsi”. Minden ügyesbajos dolgukkal bekopogtatnak hozzá, szakmai tanácsot kérni, vagy sokszor „a város érdekében”. Mert a betegekért és a városért feláldozza minden percét, nem ismer fáradtságot. Kijárt a Normafához, küzdött, harcolt, hogy létrejöjjön az erdei tornapálya. A város egészsége érdekében. Ott

látják az új budai lakótelepeken, beszélget az emberekkel. Ott van a kórházban, fehér köpenyben mosolygósan, ha gyógyítani kell vagy a szenvedők fájdalmán csillapítani.

Kérdem tőle, van-e valami hobbyja?

— Nincs hobby — mondja. — Azaz, hát ahogy vesszük, mert nekem az a bogaram, hogy dolgozzam az emberekért, a betegekért és a városért.

Jó „hobby”, hasznos, a egész embert kíván. Noszkay Aurél, a fiatalok „Aurél bácsi”-ja még 72 éves korában is egész ember, mert két-három ember helyett is dolgozik, sosem fárad el, mindig friss, mindig van egy-egy jó ötlete és meleg emberi szava mindenkihez. Talán ezért nem öregszik.

— Hogy nem öregszik? — néz ki az ablakon a kórház udvarára. — Nézze azokat a fákat! Amikor ide kerültem, akkor még vékony törzsű kis csemeték voltak. Ahogy vastagodtak, úgy öszültem, velük együtt öregedtem. De hát van szebb, mint a fákkal öregedni? (Illés)

Az iskolaigazgató

Azt mondja önvallomásában Lukács Magdolna, a Pro Urbe egyik új kitüntetettje, a X. kerület, Bánya utcai Rózsa Ferenc általános iskola igazgatója:

— Nézzem ki, kérem, az irodám ablakán, egy öreg városrész fiatalodó központjára. Olyan, mint amikor egy előregedett erdő helyén fiatal suhángokat ültetnek. És ezek az ifjú cserjék csak nőnek, erősödnek... Nekem, a kőbányai szülőtnék az itt a legnagyobb élményem, hogy csupa olyan szülőtnék a gyermeke kerül a kezem alá, akinek már a szüleit is tanítottam.

Ez a derűs arcú pedagógus sok mindent elmondott azzal, hogy Kőbányán született. Szülei Lengyeltől származnak, édesapja postás volt, s róla nagyon boldogan mondja, hogy nyolcvannégy éves korában is makkegészséges.

Hogyan és mit tehet egy pedagógus a városáért, szűkebben a kerületéért, ahol született, hogy eljusson a Pro Urbe jutalmazásáig?

Ehhez talán még az sem volna elegendő, hogy harmincegy éves pályafutása alatt kitaróan, lelkesen a kerület nevelésügyének fejlesztéséért dolgozott. Talán a hogyan festi alá a munkát, a lelkesedést, a szervezési munkát, amelyet a jutalom odaítélő méltányoltak.

Ezt a szervezői munkát szép nevelői múlt előzte meg. Az igazgató 1941-ben kezdett tanítani a Százados úti iskolában, ahol a nyári tábor vezetője is volt. Egy év múlva továbbképezve magát, mint testnevelési tanár került a Salgótarjáni úti (a régi Tomcsányi

úti) általános iskolába. És hú maradt Kőbányához. 1951—57-ig a X. kerületi úttörőház igazgatója volt, majd utóbb 1962-ig előbb igazgatóhelyettes és testnevelési tanár a Salgótarjáni úton, 1962-től 1968-ig pedig ugyanott igazgató.

1968. szeptember 1-én kezdett új tanévet majdnem harmincegy pedagógus társával, ebben a még mindig vadonatúj iskolában, Kőbánya szívében, a Bánya utcában. Elmondja Lukács Magdolna, hogy amikor 1968 nyarán már „összszereződött” a pedagógusi kar, itt még sok volt a földkupac, a téglahegy. A tantermekben csak a bútorok álltak a helyükön. A felszerelésért a tanárok jártak a városba, a vetítógépet, a különböző szertárak berendezési tárgyait ők vették meg, gazdálkodva a költségvetési keretből.

— Szerencsések voltunk, hogy 120 gyerekkel kezdtünk, ma már 460 gyermeket tanítunk. Megvalósíthatuk a „differenciált foglalkozást” nevelőinkkel. A napközi otthonban és a tanulószobában a kisdíák sorból kinőtt nagyobbak, a hetedik és nyolcadikosok foglalkoznak a kisebbekkel. Talán ennek köszönhető, hogy Kőbányán mi értük el először, két évvel ezelőtt, hogy egyetlen bukott diákunk sem volt. Az idei félévben is csak ketten buktak, de bizonyos, hogy az év végére javítanak. Ez idén ugyanis jutalmazzuk két, piros és aranyszalagos emlékéremmel a jó tanulókat. Ennyit próbálunk tenni gyermekeinkért, szellemi és lelki fejlődésükért, otthonunkért, Kőbányáért... (szabó)

A szocialista brigádvezető

Vida Ferenc, a Fővárosi Szerelőipari Vállalat vízvezeték-szerelője a Pro Urbe aranyéremmel nem az első kitüntetést mondhatja magáénak. A szekrény mélyén kis piros dobozokban néhány jelvényt őriz gondosan, közöttük a legregebbit, egy sztahanovista-kitüntetést, és a legújabbak egyikét, amely hírül adja, hogy beszélgető partnerem, egy róla elnevezett, népes szocialista brigád vezetője ma már az Építőipar kiváló dolgozója miniszteri kitüntetésnek is birtokosa.

Hosszú volt az út, amely az 1931-es esztendőből, Berger Mór pesterzsébeti bádógos- és vízvezeték-szerelő mester apró műhelyétől a mostani pillanathig, a Fővárosi Szerelőipari Vállalat szocialista kollektívájáig, a kitüntetési címek birtoklásáig vezetett.

Nem lehet azt állítani, hogy makacsul nyomába szegődött a szerencse. Kevéssel az inasévek után elveszítette szüleit s friss segédlevéllel a zsebében rögtön saját lábán kellett becsülettel megállnia. A felszabadulás után a Mezőkéménánál, később egy kisparosnál, majd a Belker Mérleggyárban dolgozott. Aztán 1951-ben

megalakult a Fővárosi Szerelőipari Vállalat, és Vida Ferenc ott úgy érezte, hogy végre hazatalált.

Rengő tennivalója akadt akkoriban a szerelőbrigádnak a háborús sebekkel borított főváros különböző pontjain. Dolgozott társaival Vida Ferenc a János-kórház, a László-kórház, az István-kórház a Lenin körút megrongálódott épületeiben; viseli iskola nyomát máig nem egy kezű, gyógy-szertár és bölcsőde. A romos Király fürdő helyreállítását külön említi most a kitüntetett vízvezeték-szerelő: az igen szép munka volt, még 1954-ben, amikor a régi török mesterek nyomdokain hatalmas bronz csaptelepekkel, combvastagságú csövekkel kellett megbirkózniuk néhány primitív kéziszerszám segítségével. Később a budai vár műemlékházai jelentették a szakmai lelemény újabb mesterpróbáját, ahol igencsak féltő gonddal, már-már tulajdonosi óvatossággal hozták rendbe az ódon épületek „vérkeringését”.

Vida Ferenc 55 éves, tartalmas emberi és szakmai múlttal a háta mögött. De egy kicsit sem érzi fáradtnak magát. (serecs)